

Після отримання диплома про освіту випускники хотіли б працювати в Україні 46,1 %, США 13,7 %, Англії 13,7 %, Німеччині 10,9 %, Росії 4,6 %.

Нами виконано порівняльний аналіз із результатами анкетування, здійсненого у 1998 р. [5]. За цей період зросла популярність спеціальностей перекладача, інженера, журналіста, впевненість випускників у своїх знаннях та отриманій освіті стала дещо меншою, хоча нині визначальним є вплив батьків при виборі спеціальності.

Висновки

1. На основі теоретичних досліджень визначено сутність понять “освітня послуга”, “ринок освітніх послуг”.

2. Здійснено маркетингові дослідження ринку освітніх послуг Рівненської області, визначено основних учасників ринку та дано їм характеристику.

3. Розраховано прогнозні дані кількості випускників шкіл м. Рівне.

4. Наведено результати анкетування старшокласників.

1. Україна в цифрах у 2001 році: Корот. стат. довід. / Державний комітет статистики України. – К., 2002. 2. Патора Р. Ринок освіти в системі кадрового забезпечення стратегічного розвитку країни. – Львів, 2002. 3. Сидоренко О.Л. Приватна вища школа: шляхи Україна у світовому вимірі. – Харків, 2000. 4. www. cepes. ro Statistical Information on Highes Education in Central and Eastern Europe. Веб-сторінка Європейського центру вищої освіти в Європі. 5. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічних досліджень., – Острог, 2001. –С. 147–153. 6. Статистичний щорічник Рівненської області за 2202 рік. – Рівне, 2003. 7. Патора Р. Вплив демографічних змін на розвиток ринку вищих освітніх послуг в Польщі та в Україні // Вісник НУ “Львівська політехніка”. – Львів, 2003. – №494. – С.300–306.

УДК 658.7:001.895

Р. Патора

Громадська вища школа підприємництва і управління, м. Лодзь, Республіка Польща

ПРОЦЕСИ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЕКОНОМІЧНИХ НАПРЯМКАХ В ПОЛЬЩІ В УМОВАХ ВСТУПУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

© Патора Р., 2005

Розглядаються аспекти впливу на привабливість систем вищого шкільництва і інституцій Польщі в умовах європейської інтеграції. Представлено аналіз ключових проблем вищої освіти в Польщі як основного чинника конкурентоспроможності людських засобів. Досліджено, що умови посиленої конкуренції сприяють не лише зниженню якості послуг внаслідок цінового суперництва, але також ведуть до селекції і виокремлення групи навчальних закладів, які реалізують освіту на високому рівні в хороших умовах.

The aspects of attractiveness of the higher education in Poland with the connection to European integration are described. This article presents the analysis of key problems of higher education in Poland as the main factor of labor resources compatibility. It was find out that growing competition causes the worse quality of services, because of price wars, and selection and crystallization of higher education institutions group, which provides educational services on high level and in good conditions.

Постановка проблеми. Польща в Європейському Союзі буде підпорядковуватися європейській конкуренції, а також союзній конкуренції. Можна висувати тезу, що входження до Європейського Союзу буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності у сфері освіти людських

засобів. Однак найважливішим викликом у сфері освіти конкурентних кадрів залишиться глобалізація. Глобалізація означає виникнення понаднаціональних суспільств, об'єднаних передовсім господарськими і політичними зв'язками. Процеси глобалізації є всебічними і стосуються кількох сфер – політичної і правової, ринкової і технологічної, а також суспільно-культурної. Освіта у XXI сторіччі повинна відповідати викликам глобалізації. Найважливішим викликом є підготовка людей до діяльності у багатокультурному оточенні. У світі, що глобалізується, працівники мусять бути підготовленими до співпраці з людьми, які мають різні цінності і позиції. Це вимагає зміни позицій, а також отримання нових знань і практичних навичок.

У сфері позицій потрібна толерантність, еластичність і відкритість до інших цінностей. Толерантність потрібна для акцептації дій в групах людей, які сильно відрізняються. Еластичність пов'язується з обмеженням власних суспільно-культурних звичок і готовністю до зміни позицій, потрібних для досягнення компромісу з людьми, які належать до іншого культурного контексту. Відкритість до інших цінностей – це позиція, яка закладає релятивізацію власної культури. Вона уможливорює діалог з іншими культурами, що визначається діяльністю в умовах інших цінностей, норм і зразків поведінки. Позиції толерантності і відкритості не означають повного космополітизму – відмови від власних національних цінностей. Потрібна гармонія між належністю до своєї культури і відкритістю, а також прямування до розуміння інших культур.

Загальні і спеціалізовані професійні знання є необхідними для результативного функціонування у глобалізованому світі. Загальні дають змогу здійснювати ідентифікацію і пристосовуватися у міжнародних умовах. Спеціалізовані пов'язані з результативним виконанням професійних обов'язків.

Знання повинні перекладатися на вміння. Ознайомлення з теорією є недостатнім, необхідним є набування досвіду і компетенцій. Тому для діяльності у міжнародному контексті потрібні контакти з людьми з багатьох країн, не є достатніми лише знання про інші культури, потрібна комунікація і тренування вмінь

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Освіта у XXI сторіччі вимагає навчання пошани принципів демократії, громадянського суспільства і вільноринкової системи. Люди мусять розуміти принципи плюралістичної системи у політичній і господарській сферах. Потрібним є також формування позицій заангажування у суспільно-політичне життя.

Сучасна освіта вимагає також комунікаційних знань і вмінь. Інформаційні і масові суспільства повинні складатися з індивідів, які зуміють швидко і ефективно перетворювати інформацію. В умовах складності і зростання кількості інформації потрібними є вміння кумуляції, селекції і перетворення дедалі більшої кількості інформації.

У [10, с. 273–279] визначено чотири опори освіти:

1. Вчитися, щоб знати.
2. Вчитися, щоб діяти.
3. Вчитися, щоб спільно жити, вчитися співжиття з іншими.
4. Вчитися, щоб жити.

Конкурентоспроможність людських засобів – це один з найістотніших чинників розвитку господарства, орієнтованого на знання. В умовах турбулентних змін у господарському оточенні організації-конкуренти повинні диспонувати людськими засобами, які уможливають швидкі адаптаційні зміни. Подана розробка становить аналіз ключових проблем вищої освіти в Польщі як основного чинника конкурентоспроможності людських засобів. Це актуальна проблема при входженні Польщі до Європейського Союзу.

Можна назвати кілька чинників, які диференціюють освітні системи, які існують в різних європейських країнах. До них належать:

1. Фонди, призначені на освітні системи.
2. Конструкція самої системи.
3. Частка і роль різних суб'єктів в освіті (наприклад, громадські і негромадські школи).
4. Тривалість шкільного навчання.

5. Вік початку обов'язкової школи, а також час її тривання на окремих рівнях.
6. Вік початку навчання у вищих школах.
7. Підстава освіти, яка вимагається перед початком навчання у вищих школах.

Дуже диференційованими є фонди, які призначаються на освіту в різних країнах. Ці фонди залежать від заможності суспільств, але також від юридично-організаційної структури освітніх інституцій. Диференціацію фондів, призначених на освіту, показує нижченаведена таблиця.

Усі країни Центрально-Східної Європи претендують на входження до Європейського Союзу, але вони мають різні освітні системи, тому змушені адаптувати їх до вимог Європейського Союзу [12].

В освітніх системах країн Центрально-Східної Європи упродовж останнього десятиліття відбулися істотні зміни. Вони були пов'язані передовсім з трансформацією від тоталітарної системи і централізованої економіки до демократичної системи і ринкового господарства (див. таблицю).

Державні витрати на освіту в країнах Європейського Союзу

Країна	Відсоток валового національного продукту, призначений на освіту, %
Австрія	3,9
Бельгія	6,1
Данія	6,6
Фінляндія	7,9
Франція	6,5
Греція	2,5
Іспанія	3,3
Голландія	6,9
Ірландія	6,7
Люксембург	6,4
Німеччина	4,6
Португалія	4,2
Швеція	5,7
Великобританія	5,2
Італія	5,7

Джерело: [3].

Найважливішими елементами змін, які відбулися в системі освіти країн Центрально-Східної Європи, є:

1. Впровадження недержавних освітніх інституцій (приватних, фондів, церковних).
2. Децентралізація освітньої системи – частина повноважень управління перейшла з рівня центральної адміністрації на рівень установ самоврядування.
3. Зміна навчальних програм, яка охоплює: більший акцент на вивчення західних мов, впровадження програм навчання демократії, екологічних програм, а також плуралізацію навчання, яка трактується в національних категоріях (національні меншини отримують права на навчання на власних національних мовах).
4. Збільшення еластичності системи освіти.
5. Зростання значення профільованого професійного навчання – орієнтованого на розвиток професійних компетенцій.
6. Розвиток програм професійної підготовки, курсів, а також післядипломного навчання.
7. Зростання кількості тих, хто здає на атестат зрілості, та студентів.

Польща в рамках Болонського процесу починає реалізувати рекомендації ЄС у сфері освіти, що повинно сприяти зростанню конкурентоспроможності вищої освіти. С. Банах [1, с.41], описуючи основні положення напрямків змін у польській системі освіти, зауважив, що європейський діалог повинен мати відкритий і перспективний характер, а дискурс про місце Польщі в Європі – це величезна і багатостороння сфера реалізації різних виборів у політиці, освіті, господарстві. Європейська інтеграція змушує до глибоких змін в освітній системі, переорієнтації і відкритості на

потреби сучасності [9]. Зміни мають багатонаправлений характер, поєднуючи рекомендації: зміцнення зв'язків між наукою і господарством, створення суспільств інформаційних і орієнтованих на знання, а також будівництва відкритих і еластичних структур освіти, які допомагають надавати освіті міжнародного характеру [5].

Формулювання цілей статті. Одним з найважливіших проявів змін за допомогою освіти, що сприяють зростанню конкурентоспроможності людських засобів, має бути входження Польщі на орбіту Болонського процесу. Болонська декларація від 1999 року розпочала в Польщі серію змін, необхідних для вироблення європейської вищої освіти уніфікованою. В Празі у 2001 році, а також в Берліні ключові завдання охоплюють: встановлення пріоритетів і визначення конкретних цілей, які ведуть до будівництва європейського простору вищої освіти. Болонський процес збігається з політикою Комісії у сфері вищої освіти, яка реалізується упродовж років європейськими програмами співпраці, а саме Socrates – Erasmus. Вищі навчальні заклади і їх мережі представників очікують більшої кількості дій на європейському рівні, особливо у сфері створення європейського простору вищої освіти і європейського простору досліджень і інновацій. Міркування у цій сфері охоплюють збільшення фінансової підтримки ЄС для структурних змін у межах Болонського процесу, зростання потенційної здатності наукової діяльності та інновацій, збільшення привабливості Європи у сфері освіти і науки тощо. Рекомендується також створення різноманітних європейських інструментів, таких, як спільні оцінки, докторські школи, механізми забезпечення якості, інструменти, які служать прозорості, політики у сфері еластичнішого прийому на певний цикл освіти тощо. Ці рекомендації часто поєднані з висновками про пом'якшення державного регулювання у таких сферах, як доступ, визнання і мобільність академічних працівників, які унеможливають університетам у багатьох країнах повне використання нових можливостей, які з'являються на європейському рівні. Висновки також віддзеркалюють усвідомлення ролі університетів як генераторів регіонального розвитку, а також стосуються регіональних нерівностей і їх можливого впливу на дренаж мізків. Сформульовані також різні міркування, які стосуються сильнішої підтримки університетів з європейських структурних фондів [6].

Здається, що загалом визнається потреба збільшеної привабливості систем вищого навчання і інституцій і в Європі, і в усьому світі. Виникає необхідність порівняння Європи з США (які чинники зумовлюють успіх США?) і подання порівняльних даних. Одночасно, згідно з думкою Комісії, вони застерігають від бажання безпосереднього перенесення усіх американських рис. Питання людських засобів (професійна праця, статус, можливість розвитку), а також програмні питання (визнання оцінок, показ якості, значення для потреб учня) сприймаються як особливо важливі у цьому контексті.

Виклад основного матеріалу. Ключові питання болонського процесу, які ведуть до зміцнення конкурентоспроможності освіти в країнах ЄС, можна вмістити в формі кількох постулатів:

- кредитні бали для освіти;
- європейська співпраця у сфері забезпечення якості;
- спільні наукові ступені;
- докторський рівень;
- пристосування освітніх структур в Європі;
- два цикли освіти [11].

1. Кредитні бали для освіти

Метою цієї діяльності є перетворення системи ECTS в систему, яка могла б допомогти громадянам нагромаджувати бали, отримані за допомогою формальної, неформальної освіти та іншої, ніж формальна [4]. Процеси роз'яснення тривали в період 2002–2003 р. р. Наступний етап – перевірка в малому масштабі у 2004–2005 роках. Нова широка система кредитних балів для освіти упродовж усього життя громадянина (ECTS plus) могла би почати функціонувати у 2004–2005 роках за участю учнів, роботодавців, університетів, інституцій професійної освіти та інших

суб'єктів, які пропонують навчання упродовж усього життя. У межах підготовки Комісія запустить спеціальну кампанію застосування ECTS в усій Європі, а Знак якості у сфері ECTS (ECTS Label) буде присвоюватися університетам, які використовують ECTS в усіх програмах першого і другого циклів освіти.

2. Європейська співпраця у сфері забезпечення якості

У межах цього питання Комісія охоплює два види дій: дії, які прямують до промоції внутрішньої культури якості в університетах, і дії, які покращують вплив зовнішніх оцінок якості.

Дії, пов'язані з внутрішнім забезпеченням якості, підтримуються пілотажною системою, організованою Європейським університетським об'єднанням (EUA). Шість груп університетів та інших інституцій вищого навчання працювали спільно упродовж року над такими темами, як “управління дослідженнями”, “навчання і самонавчання”, а також “впровадження болонських реформ”. Пілотажна система допомогла інституціям запровадити механізми внутрішнього забезпечення якості, скоригувати рівні якості і краще підготуватися до зовнішньої оцінки. Система показала потребу у зміцненні управління університетами і збільшенні університетських автономій стосовно розширення культури якості. Комісія має намір продовжувати адаптацію цієї системи за участю наступної групи університетів, тим самим поширюючи нагромаджений досвід у багатьох інституціях в Європі.

Зовнішнє забезпечення якості здійснюється Європейською мережею забезпечення якості у вищому шкільництві (ENQA). У межах експерименту ENQA здійснила зовнішню оцінку на 14 факультетах згідно з комплексом спільних критеріїв оцінки у трьох галузях: історії, фізиці і у ветеринарних науках. Транснаціональний європейський проект оцінки (TEEP 2002) показав, що є можливим здійснення оцінки програм навчання незалежно від державних кордонів на підставі комплексу спільних критеріїв, наскільки ці університети користуються спільними критеріями як вихідним пунктом для оцінювання.

3. Спільні наукові ступені

Добре визначені європейські ступені можуть вплинути на покращання якості, рекламування європейського вищого шкільництва. Комісія підтримала пілотажний проект у сфері спільних магістерських ступенів, організований EUA у 2002–2003 н.р. Пілотажний проект показав, в який спосіб на практиці присвоюються магістерські ступені, як університети інтегрують у свої програми навчання, як організують мобільність і як діють нині у сфері визнавання дипломів. Результат проекту буде використаний у впровадженні програми “Erasmus Mundus”. Комісія радо приймає запропоновану участь міністерств на державному рівні в усуненні правових перешкод у встановленні і визнанні спільних ступенів.

4. Докторський рівень

Комісія прийняла запропоноване розширення болонських реформ (прозорість, кредитні бали, забезпечення якості, визнавання тощо) і охоплення ними докторського рівня (відповідає українському рівню кандидата наук). 18 липня 2003 року Комісія ухвалила повідомлення, назване “Науковці в європейському просторі досліджень, одна професія, багато професійних шляхів” [2], яке рекомендує, щоб докторські програми ширше враховували потреби ринку праці і охоплювали структуризоване навчання як інтегральну частину цього циклу освіти. Може, дійсно настав час, щоб кинути свіжий погляд на поняття “європейських докторських дисертацій” і визнавання докторських ступенів в Європі, щоб уможливити працю у науково-дослідній сфері. Закликати держави, які підписали Болонську декларацію, до пристосування правових рамок, так, щоб спільні докторські праці могли бути легше впроваджені, а перешкоди в їх визнанні усунуті. Як конкретний крок Комісія підтримує у період 2003–2004 р. р. пілотажний проект, який аналізує статус кандидатів на ступінь доктора, функціонування програм докторантури в Європі, способи їх покращання, і впроваджує нагромаджений досвід в дії і програми, наскільки це можливо, прямуючи до “європейської докторської праці”.

5. Пристосування освітніх структур в Європі

Наступною важливою дією, якій Комісія надала підтримку і яка стосується болонських реформ, є проект, названий “Настроювання освітніх структур в Європі” (“Tuning Educational Structures in Europe”). Це є університетська ініціатива, координована університетами в Деусто (Іспанія) і Гронінген (Нідерланди). В проекті, який стосується кількох напрямків дій Болонського процесу, особливо прийнята система читабельних і порівнювальних ступенів, а також впровадження двох циклів освіти. Участь беруть приблизно 135 університетів. Докладніше, проект спрямований на визначення загальних і спеціалізованих компетенцій у першому і другому циклі освіти у дев’яти предметах (бізнес, освітні науки, геологія, історія, математика, хімія, фізика, європейські курси і сестринська справа) і розроблення методології аналізування спільних елементів і відмінностей. Компетенції – це теоретичні знання, опановані учнем, а також практичні навички, які він може використати на ринку праці. Вони становлять основу для опису навчання без заглиблення в організацію університету і методів навчання. Узгодження основних компетенцій полегшить порівняння і визнання ступенів, не заважаючи на автономії університету і його інноваційним і експериментальним можливостям. Описи комплексу вмінь (компетенцій), тобто напрацьовані певні стандарти, будуть використовуватися університетами у підготовці програм навчальних курсів, а також можуть бути використані для внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості.

6. Системи якості

У сфері забезпечення якості усі держави, що підписались, повинні впровадити системи забезпечення якості до 2005 року. На європейському рівні необхідно узгодити до 2005 року комплекси норм, процедур і орієнтирів для зовнішньої оцінки, яка буде проводитися агентствами забезпечення якості і/або акредитаційними агентствами. Агентства повинні самі підлягати певному контролю ефективності їх дій для забезпечення їх незалежності і достовірності оцінювання. Європейська мережа забезпечення якості у вищому шкільництві (ENQA) повинна розробити таке узгодження в порозумінні з представниками сектора вищого шкільництва на європейському рівні.

7. Два цикли освіти

До 2005 року усі країни повинні почати впроваджувати систему, яка базується на двох циклах освіти. Шість років після підписання Болонської декларації повинні існувати правові і практичні умови, а студенти – мати можливість запису на програми нового виду за вибором. Нові ступені повинні вписуватися в державні рамки кваліфікацій, уможливаючи громадянам, на чітко визначених умовах, переміщення між видами формальної, неформальної та іншої, ніж формальна, освіти. Державні рамки кваліфікацій мусять бути узгоджені з європейськими рамками кваліфікацій, які виникають на підставі спільного розуміння ефектів освіти і компетенцій, отриманих випускниками.

Європейські стандарти, доповнені обов’язковою системою забезпечення якості, і затверджені до 2005 року міністрами, створили би клімат довіри на засадах прозорості, полегшили б визнання дипломів і періодів навчання. Визнанню сприятиме ратифікація і застосування Лісабонської конвенції про визнання. З 2005 року усі випускники повинні отримати безкоштовно додаток до диплома, складений на поширеній європейській мові. Для промування цієї мети Комісія запровадила Знак якості для додатка до диплома (Diploma Supplement Label) університетів, які вже виконують цю вимогу. Комісія також із задоволенням приймає пропозиції створення “рухомих” кредитів і стипендій для студентів, щоб вони могли навчатись упродовж коротких періодів або повних циклів в інших європейських країнах [11].

З погляду конкурентоспроможності освіти людських засобів в Польщі ключове питання, перед яким нині стають навчальні заклади, це – якість освіти [14]. Ключова сфера управління якістю – це нагляд державних органів, таких, як: MENiS або PKA, який допомагає здійснювати селекцію навчальних закладів, які знижують рівень освіти. Це є особливо відчутним у секторі недержавних навчальних закладів, які, виконуючи значущу освітню і суспільну роль, наражаються на проблему зниження якості освіти. У 1992–2002 роках в Польщі відзначався дуже швидкий розвиток недержавних шкіл. Дозвіл на освітню діяльність отримали від міністерства національної

освіти понад 250 негромадських шкіл. Вони навчають вже понад 30% усіх студентів в Польщі [8]. Без сумніву, недержавні навчальні заклади стали в Польщі інтегральною частиною сектора вищої освіти. Роль недержавних шкіл пов'язана, звичайно, головною мірою з освітньою місією. Підвищення рівня школяризації на вищому рівні в Польщі є особливо важливим викликом перед лицем інтеграції з Європейським Союзом [7]. Стосовно багатьох вищих шкіл з'явилися застереження MENiS, а також РКА, які стосуються якості і організації освіти [13].

З'являється проблема оцінки впливу недержавних навчальних закладів на господарський розвиток. Можна вказати на кілька ключових чинників, пов'язаних з розвитком вищого негромадського шкільництва в Польщі. Загальний попит на освіту у вищих школах в Польщі вказує на кінець етапу різкого зростання попиту на освітні послуги. Студенти демографічного піку розпочинали навчання у вищих школах у 2002 році, далі настане повільний, але глибокий і тривалий демографічний спад (передбачається на 20 років). Вікова структура у 2000 році вказує, що у 2001 році повна кількість осіб, які можуть потенційно розпочати навчання у вищих школах, зросла приблизно на 3% щодо 2000 року, у 2002 році зросла трохи менше ніж на 3%. Але вже упродовж наступних трьох років почнеться зниження до 3% загальної кількості осіб, які можуть потенційно розпочати навчання у вищих школах після отримання атестату зрілості. Однак в період 2001–2006 років це ще не будуть дуже значні зміни. У 2006 році кількість осіб, які можуть потенційно розпочати навчання у вищих школах після отримання атестату зрілості, зменшиться лише незначно щодо 2000 року (приблизно на 3%). Натомість істотний демографічний спад почнеться лише після 2006 року, отже, стосується довших перспектив, ніж плановані у цій статті. Показник школяризації бруто (вік: 19–24 роки) у 1999 році перевищив в Польщі 30% (це практично зростання втричі порівняно з 1989 роком) і надалі зростає, хоч динаміка зростання зменшується. Це вказує на факт, що упродовж найближчих 5 років не настане вже таке швидке і відчутне зростання показника школяризації, бо виникнуть бар'єри: заможності суспільства (низький ВВП на одного мешканця), а також компетенцій (кількість учнів з атестатом зрілості). Показник школяризації бруто у віковій групі 19–24 років, при закладенні швидкого господарського зростання, може досягти у 2006 році 36%–39%. Не зміниться також у найближчі кілька років кількість осіб, які здають на атестат зрілості, хоч, без сумніву, вона буде зростати. Істотніші зміни настануть після 2005 року, адже почне приносити ефекти зміна системи освіти на початковому і середньому рівні. Може бути, в період 2006–2008 років зростання кількості учнів з атестатом зрілості компенсує все глибше демографічне спадання (тим більше, якщо утрималося би хоч би невелике, у межах від 0,5% до 1% в рік, зростання показника школяризації). Вже настав бум у додатковій підготовці спеціалістів на заочних курсах. Ймовірно, утримається попит на додаткову підготовку спеціалістів, але вже не буде зростання у цьому сегменті освітнього ринку. Дослідження змін попиту на освіту на різних напрямках вимагає аналізу змін попиту у попередніх роках. Явно найвище зростання попиту на освіту стосувалося економічних напрямків, зокрема особливо напрямку “управління і маркетинг”.

Ринок вищого шкільництва вийшов з фази трансформації і швидкого зростання, переходячи до етапу стабілізації і кристалізації освітніх потреб. Студенти, маючи для вибору широку освітню пропозицію, надають перевагу школам, які мають відповідне реноме. Отже, настане селекція і будуть втрачати значення школи, які не мають відповідного рівня і організації навчання. На жаль, можна також спостерігати тенденції, які викликають занепокоєння, загострюється цінова конкуренція між вищими школами, через це може постраждати якість освіти. Перед багатьма негромадськими школами настане питання втрати повноважень на освіту або, що гірше, банкрутства. Громадська думка часто узагальнює оцінки на цілий сектор негромадського шкільництва, що може некорисно діяти на образ солідних негромадських навчальних закладів. Аналіз впливу недержавних навчальних закладів на регіональний розвиток охоплює:

- Освітню роль недержавних навчальних закладів,
- Недержавні вищі школи як суб'єкти підприємництва, які самонавчаються.
- Недержавні вищі школи як роботодавці.

- Недержавні вищі школи як наукові і культуротворчі суб'єкти.
- Недержавні вищі школи як суб'єкти, які стимулюють розвиток регіону.

Розвиток освітнього сектора забезпечують як державні, так і недержавні навчальні заклади. Однак негромадський сектор пов'язаний з виникненням і швидким розвитком молодих, заповзятливих і орієнтованих на знання суб'єктів, які повинні підлягати чіткому контролю якості освіти, маючи, однак, створені добрі умови розвитку в регіоні.

Висновки. На розвиток системи вищого шкільництва впливає дуже багато чинників. До найважливіших належать правово-адміністративні, економічні, а також інші чинники. Правово-адміністративні чинники охоплюють право, яке регулює діяльність вищих шкіл, право про надання наукових ступенів, а також регулювання стосовно зайнятості наукових працівників і статусу вищих шкіл. Економічні чинники, які мають вплив на вище шкільництво, це, наприклад, витрати освіти, ВНП на одного мешканця або рівень безробіття. Особливий акцент в цій статті був зроблений на аналіз демографічних змінних, таких, як: кількість осіб в шкільному віці, ступінь школяризації суспільства або кількість учнів з атестатами зрілості.

В польській системі освіти відбуваються значущі перетворення, які пристосовують систему до умов інтеграції з Європейським Союзом. В Польщі здійснюється реформа освіти на початковому і середньому рівнях. Однак найістотніші зміни відбулися в системі вищої освіти, а також в системі вдосконалення професійних кваліфікацій. Що є найважливішим, ці зміни здійснювались у децентралізованій і неперервній спосіб, не спиралась на директиви і рішення центральних органів, але були результатом зростання попиту і зміни його структури, а також пристосувань освітніх суб'єктів. Найважливішою зміною було швидке зростання осіб, які здобувають вищу освіту. Показник школяризації упродовж декади зріс аж на 300%, досягаючи 38%. Це означає, що нині навчається утричі більше студентів віком 19–26 років, ніж у 1989 році. Ця зміна була можлива завдяки розвитку негромадських вищих шкіл, нині їх діє понад 180 і навчають 40% усіх студентів. Зміна інституціонально-правових умов привела також до зростання еластичності системи освіти. Розвинулась двоступенева освіта, студенти отримують після трьох років навчання титул ліценціата або інженера, а титул магістра – після наступних двох років після закінчення доповнювальних курсів. Внаслідок зростання попиту в господарстві на освіту на економічних напрямках дуже швидко зростає кількість студентів таких напрямків, як управління і маркетинг, або фінанси і банківська справа. Завдяки децентралізації освітньої системи – зміцненню автономії вищих шкіл і передачі частини повноважень від центральної адміністрації до установ самоврядування відбулися істотні зміни у програмах навчання. Спеціальності і предмети все краще пристосовані до потреб господарства. У вищих школах розвиваються контакти з роботодавцями, а професійні практики пов'язані з майбутньою професією студентів. Все частіше програми конструюються під кутом передачі професійних компетенцій, а не лише теоретичних знань. Видимим є також відкриття вищих шкіл та закордонні контакти, особливо з країнами Європейського Союзу. У багатьох програмах навчання акцент роблять на формуванні мовних вмінь, а також інформатики, з особливим урахуванням комунікації через Інтернет. З'являється все більша кількість зарубіжних викладачів і предметів з англійською, німецькою або французькою мовою викладання. На середньому і вищому рівні з'явилися програми, які стосуються розвитку демократії і громадянського суспільства, а також питань міжнародних контактів. Програми більшості значущих польських вищих шкіл були частково адаптовані до можливостей навчання західноєвропейських студентів передовсім через впровадження європейської системи кредитних балів ECTS. Розвивається обмін студентами у межах європейських програм, тобто Socrates – Erasmus, а також індивідуального обміну з європейськими і позаєвропейськими навчальними закладами. Найважливішим обмеженням є тут весь час мовний бар'єр. Такі контакти найчастіше приводять до включення Польщі до пан'європейської системи освіти [8].

Підводячи підсумки, можна зауважити, що умови посиленої конкуренції спричиняють не лише зниження якості послуг внаслідок цінового суперництва, але також ведуть до селекції і виокремлення групи навчальних закладів, які реалізують освіту на високому рівні в хороших

умовах. Цей процес трансформації і впорядкування сектора вищої освіти в Польщі, поєднаний зі швидким процесом конвергенції з системами Європейського Союзу, повинен привести до зростання якості освіти людських засобів. В Польщі показники школяризації зростають упродовж 15 років дуже значно, прямуючи у напрямку розвинутих країн Європейського Союзу. Залишається питання зміцнення методів управління якістю освіти, яка повинна принести наслідки у вигляді зростання конкурентоспроможності людських засобів в Польщі.

1. Banach C., *Polska szkoła i system edukacji – przemiany i perspektywy*. Wyd. A. Marszałek, Toruń 1997. 2. COM (2003) 436 final z 18.07.2003. 3. Dziewulak D., *Polityka oświatowa Wspólnoty Europejskiej*, Wyd. UW, Warszawa 1994. 4. *European Credit Transfer System (ECTS). Europejski System Transferu Punktów*. Przewodnik, Komisja Europejska, Maj 1995. 5. Goulda H., *Jakość kształcenia w świetle wymagań europejskich*, Wydział Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2000. 6. <http://europa.eu.int/comm/employmentsocial/esf200/index-en.htm>, <http://europa.eu.int/comm/regional-policy/indexen.htm>. 7. Ostaszewska A., Sławecki, *Wizja szkolnictwa wyższego w świetle Deklaracji Bolońskiej*, w: *Akredytacja programów dydaktycznych i uczelni jedną z dróg podniesienia jakości nauczania*, red. J. Dietl, Z. Sapijaska, FEP, Łódź 2001. 8. Patora R., *Kształtowanie rynku szkolnictwa wyższego*, TNOiK, Toruń-Łódź 2002. 9. Rabczuk W., *Polityka edukacyjna Unii Europejskiej na tle przemian w szkolnictwie krajów członkowskich IBE*, Warszawa 1994. 10. *Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem Jacques'a Delorsa. Edukacja jest w niej ukryty skarb, Stowarzyszenie Oświatowców Polskich Wydawnictwa UNESCO 1998*. 11. *Realizacja europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Materiały, związane z procesem bolońskim*, Warszawa 2003. 12. Strużyna T.; *Edukacyjne metamorfozy //Głos Nauczycielski*”, 5/1996. 13. Szapiro T., *Akredytowanie praktyki i praktyka akredytacji*, w: *Zarządzanie jakością w szkolnictwie wyższym*, red. J. Dietl, Z. Sapijaska, FEP, Łódź 2002. 14. Wójcicka M., *Zapewnianie jakości kształcenia*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 1997.

УДК 338

Я.М. Рушковський, П. Птак*

Вища школа маркетингового управління і іноземних мов, м. Катовіце, Республіка Польща

*GM-FIAT Worldwide Purchasing Poland Sp. z o.o.

СТРАТЕГІЯ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ІНФЛЯЦІЙНОЇ МЕТИ ЯК ПІДСТАВА ГРОШОВОЇ ПОЛІТИКИ NBP

© Рушковський Я.М., Птак П., 2005

Розглянута ефективність впровадження стратегії реалізації інфляційної мети у безпосередній спосіб як підстава грошової політики.

The efficiency of implementation of realization strategy of inflation mission directly as the bases for cash politics is analyzed and proved.

Постановка проблеми. Грошова політика полягає у використанні пропозиції грошей як інструменту реалізації загальних цілей господарської політики [1, с. 277]. Сьогодні вона є однією з найважливіших сфер макроекономічної політики держави. Охоплює дії господарськими органами влади, які формують пропозицію грошей у господарстві, а також інші, які впливають на ситуацію на грошовому ринку.

Громадською інституцією, за посередництвом якої держава веде грошову політику, є центральний банк. Основною метою центрального банку є утримання стабільного рівня цін. Стабільність цін є одним з фундаментів довгострокового, швидкого розвитку господарства, оскільки створює найкраще монетарне оточення для прийняття влучних економічних рішень підприємствами і домашніми господарствами. Її протилежність – інфляція завдає шкоди система-